

מתורתו של צדיק אביך ועקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת שגלקטו מכל ספריו הק'

פרשת ויגש תשפ"ג

היודי הוא הפיוס לפני הקב"ה

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני וגו' (בראשית מד יח). אפשר לרמז על בעל התשובה דצריך ודוי וחרטה ועזיבת החטא, כמו שנגאמר (משלי כח ג) 'ומודה ועזב ירחם' (רמב"ם תשובה פ"ב ה"ב-ג). וכשמתודה מלב ומנפש, עקימת שפתיו הוי מעשה, ויחשב לו כקרבן, כמו שנגאמר (הושע י ד) 'וגשלמה פרים שפתינו, וזהו החסד הגדול שעושה עמנו הקדוש ברוך הוא, דבדברים מתרצה לנו, כמו שנגאמר (שם) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". וזהו הרמז ויגש אליו יהודה, הנה רבותינו זכרונם לברכה דרשו (ב"ר צג ו) דהגשה משמשת לשלישה דברים, למלחמה ולפיוס ולתפלה, וזהו ויגש אליו יהודה, יהודה הוא מי שהודה על עונו ורוצה לחזור בתשובה, ונגש להקדוש ברוך הוא בשלישה דברים, במלחמה ובפיוס ובתפלה. המלחמה הוא שצריך לאזר מתניו מכאן ולהבא עם יצר הרע, הפיוס הוא הודוי שמתודה לפני הקדוש ברוך הוא ומבקש ממנו למחל לו על מה שעבר עליו (ויק"ג ג), התפלה, שמתפלל להקדוש ברוך הוא שיהיה בעזרו. וזהו ויגש אליו יהודה, זה שהודה על עונו נגש להקדוש ברוך הוא בשלישה דברים אלה. ומפרש קרא הודוי, ויאמר בי אדני, דהינו, בעל תשובה מתחרט לפני הקדוש ברוך הוא ומתודה ואומר בי אדני עונותי כר וקר, דהינו 'אשמנו, בגדנו וכו'. ידבר נא עבדך דבר באזני אדני, דהינו, התשובה שלי היא ידבר נא עבדך דבר, הוא הודוי והחרטה, ככתוב על ידי נביאך 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.

הקב"ה חי לעולם ואינו צריך להתנקם מיד

ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה. הכונה היא, דשם הו"ה הוא רחמים ושם אלקים הוא דין, וכשהקדוש ברוך הוא עושה דין או חרון אף, הוא בשם אלקים. והנה כמוך גימטריא 'אלקים'. והנה הקדוש ברוך הוא חי וקים לעד, ואין מדתו כמדת בשר ודם, שאם איש רוצה לעשות נקמה במי שעשה לו רעה, מתחרה לנקם תכף ומיד, שמא ימות הנוקם או הנקום ולא תצא מחשבתו לפעל, אבל הקדוש ברוך הוא חי וקים לעד, והנקמה בידו לעולם אם לא ישוב האדם (ספרי האזינו של), לפיכך לא שייך בו שיתחרה לנקם מיד. וזהו ואל יחר אפך בעבדך לנקם מיד, כי כמוך, שהוא שם 'אלקים' המתחרה לנקם מיד. וכיון שאתה חי וקים כפרוע דמי, וזהו כפרעה, מלשון פרעון: (פיתוחי חותם פרשת ויגש)

להוסיף בכל יום ויודוי וחרטה

בראשית ברא אלקים וגו' (בראשית א א). בראשית ראשי תבות רפואת ברית תמיד יזכר את שפגם. בא לרמז דמעקרי כפרת הברית הוא שיזכר תמיד באנחה ושברון לבב מה שפגם בברית, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום במזמור התשובה (תהלים נא ה) 'יחטאתי נגדי תמיד, דזהו התקון הגדול כשמשמים

החטא בין עיניו ולא ישכחנהו, דבזה בכל יום ויום מוסיף ודוי אחר ודוי וחרטה אחר חרטה ותשובה אחר תשובה. אבל אם מיד בשובו שכח החטא ואמר כבר נתקבלה תשובתי, ולא נשאר לשית החטא בין עיניו ולדאג ולהתאנח עליו, בזה יש ספק גדול אם נתקבלה תשובתו: ובזה נראה לפרש המסורה, 'הלוך ושוב' (בראשית ח ג), 'הלוך וחסור' (שם פסוק ה), 'הלוך ונסוע' (שם יב ט), 'הלוך וגדל' (שם כו יג), והכונה אם השב בתשובה בכל יום 'הלוך ושוב' ומוסיף בכל יום תשובה וחרטה ומשים חטאו בין עיניו, לזה יצר הרע 'הלוך וחסור' ומניחו לעשות תשובה שלמה כתקנה, דהייצר הרע הוא המסית לאדם ואומר לו כבר נתקבלה תשובתו כדי למנעו מלעשות תשובה שלמה, ומניעתו היא שישכח החטא ולא יתחרט עליו, וכיון שמתחרט על מה שעבר עליו מקרה הוא שירבה בכל יום בתשובה ו'הלוך וחסור' יצר הרע ממנו. אבל אם שכח החטא ו'הלוך ונסוע', דהיה מסייע דעתו ממנו, בזה יצר הרע 'הלוך וגדל' בו ואיננו מניחו לעשות תשובה שלמה, לפיכך יזכר החטא תמיד כדי שירבה בתשובה. ובזה בא הרמז על נכון דרפואת הברית יזכר תמיד מה שפגם, ובזה ושב ורפא לו:

(נגזי המלך, תיקון הברית אות ל)

צריך כל אדם להתודות היודוי כולו

אף לא פעלו עולה, בדרכיו הלכו (תהלים קיט ג). הכונה, במה שיודוע דהודוי נתקן בלשון רבים, 'אשמנו, בגדנו, משום דכל ישראל ערבים זה לזה, ואם אין בכל אחד ואחד אותנו עון שהוא מתודה עליו, יש בחברו, ומשום ערבנות נתפש עליו וחשוב כאלו היה בו בעצמו. ועוד, שאם לא יש בו בגלגול זה יש בו בגלגול אחר. ועל כן צריך כל אדם להתודות הודוי כלו, ויגמר בדעתו דכל האמור בודוי עבר עליו. וזהו שאמר אף לא פעלו עולה, אפלו הכי בדרכיו הלכו, שהם דרכי הודוי, דהינו חושבים בלבם שהכל עברו עליו, ומתודים על הכל:

השב מאהבה זדונותי חשבות בזכויות

אי נמי, דידוע דהשב מאהבה לא די לו שנמחלו עונותיו, אלא אפלו זדונות נעשו לו כזכויות (יומא פו:). וזהו שאמר דנצרי עדתיו של השם ודורשים אותו בכל לבבם ביראה ואהבה כראוי, לא די להם שהעונות שעברו עליהם נחשב להם כאלו לא פעלו עולה מעולם, אלא אדרבא, נחשב להם דאותם עונות שעשו, זכויות עשו. וזהו בדרכיו הלכו, דהינו באותם עונות עצמם נחשב להם בדרכיו הלכו:

(אלף בינה, תהלים קיט אות א)

ענין הגוף והנשמה ביום הדין

ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו (בראשית מה ג). גמרא דחגיגה דף ד' וזה לשונה, רבי אלעזר כי מטי להאי קרא בכי, ו'לא יכלו אחיו לענות אתו

פי גבהלו מפניו, ומה תוכחה של בשר ודם כך, תוכחה של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה:

יש לדקדק מאי קסבר דקא מדמי תוכחה של הקדוש ברוך הוא לשל בשר ודם, דבשלמא גבי יוסף, לא היה להם מה להשיב לו, אבל גבי הקדוש ברוך הוא אפלו אם אין אדם יכול להשיב, הקדוש ברוך הוא יודע אם יש ביד אדם כמה להפטר, ופטר אותו אפלו בלא תשובתו, ואם אין בידו כמה להפטר, אפלו בלא תוכחה ופחד נמי, ולמה תלה הדבר בתוכחה:

טענת הנשמה והגוף ביום הדין

ויש לישב, דהנה איתא (סנהדרין צא.) דהגוף והנשמה ביום הדין רוצים לפטר עצמם בטענה פוזבנת, דהגוף אומר אנכי לא מריתי, דהא משעה שיצאה הנשמה ממני הריני כעין יבש, והנשמה אומרת אני לא חטאתי, דהא משעה שיצאתי מן הגוף הריני כעוף פורח באויר, הגוף הוא החוטא. והנה טענתם בשניהם הבל לא יועילו ולא יצילו, דמי לא ידע בכל אלה דשניהם לדבר עברה נתכוננו, וחיבים לעגש בשניהם:

הלימוד מיוסף הוא שטענת כזב א"א לטעון

והנה איתא גם כן במדרש (תנחומא ויגש פ"ט) ויהי בעת ההוא ויבדד יהודה מאת אחיו (לעיל לח א) שהורידוהו מגדלתו, אמרו לו אתה היית מלך עלינו ואמרת לנו למכרו, אלו אמרת לנו להחזירו היינו שומעים לך. והנה השתא כשהיו עומדים לפני יוסף והוכיחם על שמכרוהו, היה לשאר האחים לתלות הדבר ביהודה ולפטר את עצמם, ולומר שהוא היה מלך שאמר למכרו ולפיכך עשו הם כאחד צואתו, ואלו אמר להם להחזירו היו מחזירין אותו, ואפלו הכי גבהלו ולא יכלו לענות אותו דבר, והטעם דתשובה זו לא חזיא ולא מידי לתלות הדבר ביהודה, דכלם היו שונאים את יוסף ומבקשים רעתו, ובלב שלם הספימו במקירתו:

והנה יצר הרע מוליך את האדם בדרך לא טוב, ואומר לאדם חטא וכשתמות הרי הנשמה תפרד מן הגוף, והגוף יתלה בנשמה החטא, והנשמה תתלה בגוף כנזכר, וממילא יתפטרו שניהם, והנה באמת אין טענותם מועילות כמו שכתבו רבותינו זכרונם לברכה:

והשתא רבי אלעזר הוה ככי על יום הדין, וחדש לנו מהא דיוסף דהא דאומר יצר הרע לגוף ונשמה להפטר, כשישיב כל אחד מהם להקדוש ברוך הוא אני לא חטאתי ויתלה

בחברו אף על פי שזאת לא תצילם, מכל מקום אמר לנו רבי אלעזר דאף תשובה זאת לא יוכל להשיב אותה כלל ועקר, דהא דכותה גבי בשר ודם ולא יכלו להשיב, דהוה להו לשבטים לתלות ביהודה, ומפני הבהלה לא יכלו, ומכל מקום התשובה הזאת לא תועיל, תוכחה של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה דאין הגוף והנשמה יכולים לתלות זה בזה וזה בזה, ואין להם פה להשיב זאת דאפלו אם יטענו כך לא יועילו, אבל אם יש בידם תשובה נצחת בר מן דין, אפלו לא ישיבו אותה הקדוש ברוך הוא יודע מה ביד האדם, ועל מעשיו ידין אותו. וד"ק:

(לבונה זכה פרשת ויגש)

צעד בני ישראל על הגלות

למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ונתן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם (בראשית מז ט). אפשר לרמוז, דעדת בני ישראל נתארך עליהם על הגלות וקצו בחייהם, ומצטערים ומתאווננים על צערם שבין האמות, ומצטערים גם כן על צער ארצנו הקדושה ועל בית מקדשנו ותפארתנו עד מתי הם שוממים, ובטלה עבודה ובטלה תורה, ושואלים ומבקשים מאת הקדוש ברוך הוא שישוב ירחמנו, וישיב העבודה למקומה והתורה על מכונה. והו שאמר למה נמות לעיניך, ישראל אומרים להקדוש ברוך הוא בגלותם ובצערם, רבוננו של עולם, למה נמות לעיניך בגלות, גם אנחנו גם אדמתנו שהיא ארץ הקדושה. קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם, דהינו, פדנו וקנה אותנו בשביל שנעסק בתורה שנקראת 'לחם' באדמתנו שהיא קדושה, ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעון הנורא יתברך, שנהיה עוסקים בתורה ומקריבים קרבנות באדמתנו. ונתן זרע, דהינו שלח לנו מלך המשיח שהוא זרע דוד המלך עליו השלום שנאמר בו (תהלים פט לו) 'זרעו לעולם יהיה', ובזה ונחיה, נכנס בקדשה שהיא חיים, ולא נמות, ולא נשאר בסטרא אחרת הנקראת סטרא דמותא, והאדמה שהיא ארצנו הקדושה, לא תשם, לא תשאר שוממה:

יהי רצון מלפניו שיראה בענינו ויחיש גאלתנו, אמן כן יהי רצון:

(פיתוחי חותם פרשת ויגש)

הידה שבועית: מה מביא רבינו האיך נהשב ויידוי על עונותינו בקרבן לפני ה'?

(גא לכתוב תשובה קצרה ומתמצתת!).

פתרונות יש לשלוח עד יום שלישי הקרוב, כמו כן גא לציין כתובת מדויקת וטלפון

למייל: 0774702681@gmail.com או לפקס 0774702681, יש לציין בראש הדף 'עבוד אביר יעקב'

שם הזוכה בסידור לשחרית
מתיבתא בהוצאת עוז והדר:

פרשת שופטים:

ה' יעקב רייזמן מבית שמש.

התשובה צריכה להיות מתוך ספרי מדרש האביר יעקב ז"ע (או מתוך עלון זה) בין שולחי התשובות תיערך הגרלה על סידור לשחרית מתיבתא בהוצאת "עוז והדר".

